

DOI: <https://doi.org/10.51209/platform.1.9.2024.84-105>
УДК 7.784(045)

Наталія Миколаївна ЄФИМЕНКО,

Київська академія естрадного та циркового мистецтв,
Київ, Україна,
e-mail: n.efimenko@kmaesm.edu.ua,
ORCID: 0009-0005-1282-6293

Світлана Валеріївна ЗАРЯ,

кандидат мистецтвознавства, доцент,
Київська академія естрадного та циркового мистецтв,
Київ, Україна,
e-mail: s.zarya@kmaesm.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-8047-7068

ПІСЕННА ТВОРЧІСТЬ ІРИНИ КИРИЛІНОЇ

Анотація. У статті розглянута пісенна творчість композитора Ірини Кириліної, її художня та мистецька значущість маловідомих пісень композитора. Зроблено спробу узагальнити та проаналізувати пісенний доробок І. Я. Кириліної. Незважаючи на те, що дослідження сучасного українського музичного мистецтва, зокрема – естрадного, в останні десятиліття значно пожвавились, досі відчувається брак наукових робіт, присвячених видатним композиторам-піснярам, чия зріла творчість припадає на 1980-2010-і рр. Попри те, що жанрова палітра творчого доробку І.Я. Кириліної надзвичайно багатогранна, спроб науково узагальнити та проаналізувати творчість мисткині поки що не відбулося. Формування композиторського стилю І.Я. Кириліної відбувалось протягом складного і неоднозначного періоду в розвитку нашої країни. Однак, одночасно це був дуже

яскравий період у розвитку української музики – як академічної, так і естрадно-пісенної. Реальна пісенна практика 70-90-х рр. ХХ ст. – це складна поліфонія різних стилєвих рішень і художніх принципів. Втілення найважливіших проблем, стилістична й жанрова розмаїтість, тісний зв'язок із традиціями та плідне художнє новаторство, широке зближення і взаємозбагачення елементів міської та селянської пісенності, що відбиває закономірність їх історичного розвитку, органічне включення народної інтонації в русло масової та естрадної пісні – це ті особливості, що визначали характерність образного змісту, засобів музичної виразності, що накресливали провідні тенденції розвитку пісенного жанру в українській музичній культурі кінця ХХ ст. Характерні особливості, що проявились у період становлення пісенного жанру в українській музичній культурі 70-90-х рр. ХХ ст., як то посилення ліричного струменя, монологічність, посилення ролі словесного тексту у пісні, синтез народно-пісенного матеріалу з принципами сучасного формотворення і джазової імпровізації, – проявились і в творчості композитора-пісняря Ірини Кириліної, мистецький доробок якої розглядається у статті. Результати дослідження можуть бути використані в освітній діяльності, в тому числі – в курсах історії української музики, історії сучасної естрадно-вокальної музики в мистецьких школах та вищих мистецьких навчальних закладах.

Ключові слова: композитор, пісня, українська пісенна творчість, пісенний доробок.

Вступ. Український народ має світову славу як один із наймузичніших народів світу. Блискучий шлях його пісенної творчості свідчить про високі художні якості української пісні. Саме в пісні співоча душа українців втілювала в музиці найдорожче, зберігала музичну спадщину в години лихоліття, передавала досвід цілих поколінь, специфіку поглядів та художнього мислення народу. Все це зумовлює динамічний розвиток пісенного жанру протягом всієї історії національної музичної культури. Пісенний доробок композитора Ірини Кириліної складає понад тисячу пісень, які з задоволенням виконують найвідоміші сучасні українські співаки, а також виконавці з країн Балтії, Молдови та дальнього зарубіжжя. Саме І.Я. Кириліна по праву вважається дитячим композитором, продовжуючи славетні традиції А.Д. Філіпенка. Втім, саме пісенна творчість композитора, яка віддзеркалює найпотаємніші людські переживання, демонструє стилістичну й жанрову розмаїтість, тісний зв'язок із традиціями і плідне художнє новаторство, крім того, є невід'ємною складовою цілісного процесу розвитку жанру пісні в українській культурі, поки що недостатньо вивчена і потребує ґрунтовного наукового дослідження.

Крім того, пісенна творчість Ірини Кириліної має свої етапи становлення. І саме пісні періоду 1990-х рр. розкривають у всій повноті багатогранність, зрілість таланту композиторки. Низка пісень цього періоду, що увійшли до циклу «Невідомі пісні», залишається поки що маловідомим доробком композитора. Все це і визначило вибір теми даної статті.

Постановка проблеми. На сучасному етапі українська пісенна творчість утворює важливий пласт художньої культури і представлена значною кількістю видатних композиторських імен. Реальна пісенна практика сьогодення – це складна поліфонія різних стильових рішень

і художніх принципів, які демонструють велику амплітуду можливостей пісенного жанру. Разом із тим, пісенна творчість багатьох видатних композиторів сучасності залишається маловідомою як для широкого загалу слухачів, так і для музикознавців-дослідників. Значна частина творів залишається в рукописному вигляді у приватних архівах композиторів і, як правило, звучить лише в авторському виконанні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На превеликий жаль, творчість Ірини Кириліної досі не зацікавила визначних вітчизняних науковців. У процесі пошуку монографій, наукових статей чи дослідницьких праць під час збору матеріалу для дослідження нам не вдалося знайти жодної наукової розвідки, присвяченій особистості І.Я. Кириліної чи її творчому доробку. Тому для розкриття теми статті нами було опрацьовано численні нотні автографи, газетні й журнальні статті, аудіоархіви Фонду Національного радіо, нотні видання, фотодокументи, поліграфічні матеріали з власного архіву композитора. Інформацію про творчість та біографічні дані композиторки Ірини Кириліної вдалось знайти хіба що в енциклопедичних виданнях, присвячених українській музичній культурі [6; 30], а також – у бібліографічних довідниках «Українські композитори» [6], «Мистецтво України» [16], «Композитори України та української діаспори» [17]. Також є низка публікацій у періодичних виданнях, присвячених різним аспектам творчості композитора. Серед них: О. Редько – «Жага роботи» [18], Г. Конькова – «Стати майстринею» [12], М. Маслій – «У мене багато пісень ще чекають свого часу» [14] та інші.

Мета статті – визначити шляхом музикознавчого аналізу, художню та мистецьку значущість маловідомих пісень композитора Ірини Кириліної.

Виклад основного матеріалу. Композитор Ірина Яківна Кириліна – одна з найкращих мелодистів нашого часу, неймовірно тонка та багатогранна творча особистість. Вона заслужено увійшла до переліку найкращих творців української академічної та естрадної музики нашого часу. Музичні твори композиторки звучали у виконанні найкращих українських та закордонних оркестрів та виконавців у концертних залах як міст України, так і за кордоном (Берлін, Відень, Лондон, Нью-Йорк, Париж, Токіо та ін.). Її безсмертні мелодійні пісні досі залишаються в репертуарі таких знаних зірок вітчизняної естради, як Любов та Віктор Анісімови, Людмила Артеменко, Оксана Білозір, Павло Зібров, Алла Кудлай, Лілія Сандулеса. Зараз її пісенні твори виконує й українська талановита молодь.

Дослідження творчого шляху відомого сучасного композитора, багатогранний талант якого розкрився в багатьох жанрах сучасної музики, – симфонічній, оперній, інструментальній і, безумовно, пісенній творчості, – дозволяє простежити важливі етапи формування молодого митця як видатної неординарної особистості, композитора-новатора, творчі пошуки якого віддзеркалюють провідні тенденції розвитку українського музичного мистецтва сьогодення.

Ірина Яківна Кириліна народилася 25 березня 1953 р. у Дрездені (Німеччина) в родині військовослужбовців. Перші музичні звуки дівчина сприймала, коли її мати музикувала на акордеоні, гітарі, фортепіано. В дитячі роки вихователька майбутнього музиканта, яка закінчила Берлінську консерваторію як піаністка, також сприяла розвитку музикальних здібностей дівчинки. Звісно, що саме тоді й відбувся вплив музики на дитячу свідомість та спричинив розвиток особистості.

Згодом сім'я переїжджає до міста Броди Львівської області, а шкільний період майбутнього музиканта

починається у Києві (1960 р.) вступом до нульового класу музичної школи № 6 Дарницького району м. Києва. У 1961 р. І. Кириліна вступає до I класу загальноосвітньої школи. Тоді, як згадує сама І. Кириліна, вона й гадки не мала, що існують професії музиканта, а тим більше, композитора. Саме в той час основною розвагою маленького музиканта була імпровізація на фортепіано (гра етюдів та гам її не приваблювала) [11]. «І щоб я робила далі, якби випадково мої награвання не почув мій викладач з фортепіано І. А. Дворніченко? Він при всіх сказав, що я буду композитором», – згадує Ірина Кириліна [5]. Це сталося в початкових класах музичної школи. З тієї миті почали з'являтися один за одним дитячі твори, переважно для фортепіано. Тоді її кумирами в музиці були Моцарт, Рахманінов, Чайковський, Шопен, Шуберт. Мелодизм їх творів захоплював і вражав юного музиканта. Саме мелодія і стане в подальшому наріжним каменем в усій творчості вже сформованої творчої Ірини Кириліної, незважаючи на жанр, чи то пісня, чи то симфонія.

У 1968 р. І. Кириліна вступає на теоретичний відділ музичного училища ім. Р. М. Глієра. Там її помічає композитор, перший учень видатного класика української музики – Б.М. Лятошинського, Роман Іванович Верещагін. І. Кириліна з радістю відгукується на його пропозицію зайнятись композицією.

Тому саме Роману Івановичу вдячна початківець-композитор, яка за 4 роки навчання написала безліч мініатюр для різних інструментів, голосу, хору і вперше оволоділа симфонічною партитурою для оркестру («Симфонічна поема»).

Вагомим досягненням стало перше звучання її творів на сцені. Це був перший в її житті авторський, а скоріше, співавторський концерт. У ньому брав участь і презентував свою творчість ще композитор Юрій Шевченко, який

згодом став однокурсником І. Кириліної, а нині він – відомий композитор, заслужений діяч мистецтв України. Про цю важливу творчу подію в житті молодого композитора було написано в газеті «Вечірній Київ», яку читала в ті роки майже вся Україна.

У 1972 р. І. Кириліна вступила на І курс композиторського факультету Київської державної консерваторії ім. П.І. Чайковського до класу відомого викладача, композитора, професора М. В. Дремлюги. З великою вдячністю композитор згадує своїх вчителів. Видатна постать Миколи Дремлюги, людини великого творчого темпераменту, чия творчість цілковито присвячена українському мистецтву, справила на юну Кириліну велике враження.

З того часу, як вважає І. Кириліна, почалося її доросле життя. Першим визнанням студентки першого курсу композиторського факультету стало звернення уваги та оцінка її неабияких творчих здібностей великим композитором Арамом Хачатуряном, який на запрошення кафедри Київської консерваторії приїхав прослухати студентів композиторського факультету. І. Кириліна показала відомому композитору свою роботу – вокальний цикл на слова А. Барто, що незабаром був надрукований авторитетним видавництвом «Музична Україна». Навчання в консерваторії, як згадує композитор, – це найяскравіший період у її житті і неоціненний здобутий творчий досвід. Саме у консерваторії почав розширюватися її світогляд у царині музичних стилів, композиторських технік, відбувався пошук власної творчої манери письма. У студентські роки відбулося зацікавлення музикою Бартока, Берга, Хиндеміта, Шонберга, під впливом яких здобувалися нові засоби музичної виразності, розширювався арсенал власних виражальних можливостей.

Це був період значних і різнопланових набутків. Крім

композиторської діяльності, І. Кириліна випробовувала себе у різних сферах. Так, за роки навчання у консерваторії композитор встигла трохи засвоїти гру на віолончелі, на органі у відомого професора М. Котляревського, захистила диплом як музикознавець і навіть стала кандидатом у майстри спорту з бадмінтону. Крім того, замість однієї роботи, що є вимогою для складання державного іспиту з композиції, І. Кириліна написала дві: «Симфонія № 1» та «Сюїта».

Як вважає сама композитор, її майже зріла творчість почалася з першої кантати для камерного оркестру і сопрано. Цей твір, написаний без керівника, самостійно, в рік закінчення консерваторії – у 1977 р. У цьому ж році твір був виконаний ансамблем «Київська камера», на черговому пленумі спілки композиторів України. При виконанні були присутні перші особи спілки – голови правління Спілок Композиторів. На концерті були присутні також відомі композитори того часу – Плакідіс (Латвія), Тамульоніс (Литва), Пярт (Естонія).

Це був справжній дебют, коли музика Ірини Кириліної вперше лунала поряд із творами видатних митців України – В. Сильвестрова, М. Скорика, Є. Станковича. Таке високе творче оточення надало І. Кириліній надзвичайний поштовх для подальшої невинної роботи. Твори в цей час писалися один за одним.

На той момент І. Кириліна й не підозрювала, що колись у житті напише пісню. І чомусь після бурхливого успіху в тому концерті, звучання її творів стало неможливим. Вона почала писати «в стіл». Проте, прагнення кожного творця – це бути почутим. Сталася нагода написати пісню і прозвучати на радіо.

Варто зауважити, що І. Кириліної завжди тяжіла до високої класичної музики й визнати можливість високих досягнень у будь-якому іншому жанрі їй було складно. Крім

того, навчання в певному руслі не дали можливості здобути навичок у пісенному жанрі. Треба було звучати так, щоб люди чули! Довелося знову вчитися: вивчати фольклор, аналізувати відомі пісні, долати попередню зневажливість до пісенного жанру. А головне – треба було його полюбити. Адже без любові немає творчості. І не менш важливим було перемогти гординю, бо колись Кириліна сказала, що ніколи не напише пісню, адже цей жанр для неї занадто простий і писати в ньому – приниження її гідності.

Проте основною перешкодою на шляху створення пісні стала відсутність гідної поезії. З відомих піснярів-текстовиків ніхто не наважувався дати їй свої «геніальні» вірші. Тільки-но дізнавалися, що це буде перший пісенний досвід – відмовляли. Єдиний, про кого композитор згадує з теплом, – О. Вратарьов, що надіслав їй на домашню адресу кілька надрукованих поезій у конверті. Та знов проблема – де знайти виконавця пісні, адже І. Кириліну як композитора-пісняра ніхто не знає. Проте кожен виконавець мріє про відомих композиторів.

Першою виконала пісні Кириліної солістка ансамблю «Водограй», заслужена артистка України Людмила Артеменко. З тих пір радіо не замовкало. Після двох перших пісень І. Кириліної, прийнятих на художній радіо радіо та телебачення, слухачі писали листи і хотіли чути ці пісні знову і знову. Так несподівано для самої авторки та її колег розпочався пісенний період творчості композитора Ірини Кириліної.

Пісенна творчість І. Кириліної формувалась на зламі не тільки століть, але й епох. Але справжній митець завжди прагне шукати нові засоби втілення своїх думок, знаходити нові теми, інтонації, що на той час – ранньої її творчості – майже було неможливим. Крім того, переважна частина творівмитця була пов'язана зі словом.

Творчий процес середини 1980-х рр. відбувався під

повним наглядом цензури. Цензурні органи вилучали з творів І. Кириліної такі вирази, як «зеленесвято», «я не віддам тебе» тощо. Адже місця для особистісних почуттів, духовності не могло існувати. 1980-і рр. – це також роки навчання композитора у консерваторії та подальшого творчого становлення. Вже згодом цей період назвали «застоем». Але саме це слово не влаштовує креативну людину, творця.

Уся музика періоду до 1980-х рр. – це внутрішній і досить голосний протест проти рутини, звиклих, нав'язаних ритмів та інтонацій. Це пошук та використання Кириліною тих виразових засобів, що в час її становлення не віталися колом визнаних українських композиторів, які були її викладачами і, можливо, в хорошому сенсі, для неї консерваторами. За свідченням композитора, в цей час вона й гадки не мала, що пісня прославить її не менше, ніж серйозна творчість. А почалося все з однієї пісні, що прозвучала на радіо. Серед перших виконавців композитора – нині відомі митці, заслужені та народні артисти України, які згадують, що саме пісні Кириліної дали поштовх для їх подальшого творчого розвитку. На той час це були співаки-початківці – дует Любов та Віктор Анісімови, сьогодні заслужені артисти України, заслужена артистка України Людмила Артеменко, юна Лілія Сандулеса, нині народна артистка України, дніпропетровець Віктор Шпортко, народний артист України, молода Оксана Білозір, народна артистка України, депутат України двох скликань, а також Ніна Матвієнко, вже тоді відома, але трохи «притиснута» владою. Саме Ніна Матвієнко відізналися на творчість молодого композитора і виконала її пісню, що довго звучала в її репертуарі, і досі є в репертуарі молодих співаків. Це «Колискова зорі» – одна з найвиразніших, найліричніших пісень І. Кириліної. Дует Любов та Віктора Анісімових і досі виконує «Лелечу долю», а Оксана Білозір прагне знов

повторити пісню юності – «Лісову пісню».

Це було початком періоду, з якого композитор уже не могла вийти. Пісня цілком заволоділа Іриною Кирилівною. Наприкінці 1980-х рр. Кириліна стає популярною як пісняр. Уже за честь було заспівати її пісню, і багато хто з виконавців, завдяки репертуару, наданому композитором, перемагав у престижних конкурсах, як, наприклад, у той час солістка Херсонської філармонії, Наталія Єфименко, яка отримала Гран-прі на конкурсі артистів естради України (м. Хмельницький) із піснею «Покохала вітра з поля» на слова Бориса Чіпа.

Велику роль у творчості Ірини Кирилівної відіграє поезія, яка невід'ємно пов'язана з розвитком інших виражальних засобів та набуває значення як смислового, так і формотворчого та фонічного факторів. Саме поетичним текстам композитор приділяє серйозну увагу й прискіпливо обирає серед них ті, що найточніше можуть передати власне світосприйняття.

Серед поетів, до творчості яких звертається композитор у жанрах академічної музики – Ліна Костенко (моноопера «Три портрети»), Ніка Турбіна (кантата «Знаки пам'яті»), В. Хлебнікова («Коник»). Крім того, композитор звертається до народних джерел – фольклорних приказок і промовок (кантата «Приказки»), а також до канонічних текстів (кантата «Молитва»).

Дуже велику увагу композитор приділяла слову. В кожній – своя інтонація. А інтонація диктує продовження слова, тобто спів. Кожен народ має своє слово, свою інтонацію, свій спів!

У 1980-і рр. І. Кириліна стає найпопулярнішим композитором-піснярем. Сталося це так швидко, що вона сама не усвідомила цього. Продовжувала працювати в жанрі пісні, виховувати співаків. Період 1980-1985 рр. – найплідніший етап творчості, коли композитором створила

найбільшу кількість пісень.

Проте у 1986 р. стається непередбачене – митець, як ніхто, відчуває на собі вплив змін у суспільстві. Саме тоді почалася «перебудова», І. Кириліна раптом залишає роботу над піснями, різко вертається до своїх камерних творів. Вона це пояснює черговою кризою і тим, що, нібито, в пісні вже немає, про що сказати, наче скінчився творчий потенціал, вичерпались нові інтонації. Втім, насправді, композитор скутила за тією творчістю, з якої починала, яка була її первістком. І, мабуть, права була, – колодязь пісенних інтонацій був вичерпаний. Прикладів у мистецтві таких творчих поворотів чимало. Серед художників, наприклад, П. Пікассо, що мав кілька різнопланових періодів творчості.

Кожен цикл життя, творчості має своє завершення. Завершився і цей період у І.Я. Кириліної. Її давно кликали в пісню, але, якби вона не завершила свій «камерний» творчий цикл, не було б кантати «Молитва», виконуваної в усьому світі, «Симфоніети», моноопери «Три портрети» та багато іншого.

За кілька років перед тим відома співачка Оксана Білозір, покликавши І. Кириліну до пісні, казала, що її пісень стало бракувати на українській естраді, особливо в репертуарі самої співачки. Це закарбувалося в пам'яті. Але кантати, симфонії, сонати... Треба було і в цьому періоді виснажитися, дійти до певної кризи. Проте, щодо постаті І. Кириліної як митця, треба зауважити, що вона ніколи не занурювалася в одну тему раз і назавжди, їй цікавило багато чого. Іноді вона відходила на якийсь час від музики для того, щоб помалювати пастеллю, а потім роздарувати свої роботи друзям. Якось вона перестала малювати і писати музику заради створення невеличких прозаїчних оповідань, сповнених філософськими роздумами.

Втім, покликанням І.Я. Кириліної завжди залишалась музика, зокрема пісня. У 1993 р.

композиторку запрошують на Всеукраїнський дитячий фестиваль «Веселад». У цей час Кириліна тільки-но повернулася з США. Після цієї подорожі відбулася деяка переоцінка цінностей. Хотілося якнайбільше працювати для своєї і в своїй Країні. На дитячому фестивалі була й Оксана Білозір, до якої звернулася Ірина і сказала: «Я повертаюсь до пісні». Саме через пісню, колись посіяне добре слово, дало відчуття можливості автором повернутись до пісні знов. Ірина Кириліна відчувала підтримку.

В Україні почали проводитись численні музичні фестивалі, дитячі вокальні конкурси. Ірину Кириліну запрошували майже на всі заходи, що проводились у країні, а особливо на ті, які були пов'язані з дітьми. На той час у доробку композитора було дві збірки дитячих пісень. Їх співало все дитяче населення України. Серед них «Дивовижний кінь» (сл. В. Орлова), «Сторож» (сл. П. Синявського), «Я рисую море» (сл. В. Орлова), «Цуценятко» (сл. В. Ковтуна), «Бемба-лабемба» (сл. О. Вратарьова), «Не той апельсин» (сл. П. Воронька) та безліч інших.

Діти вважали її своїм композитором – дитячим. Але, порівняно з кількістю творів інших жанрів, дитячих пісень було зовсім небагато, просто вони були дуже яскраві. Композиторів, що зверталися до дитячої пісні, в цей час майже не було. Пісня для дітей – це та сфера мистецтва, яка нікому не приносила заробітку. Та й на сьогоднішній день яскравих «подарунків» від авторів пісні для дітей бракує. Ірина Кириліна вважає, що є продовжувачем традицій дитячої творчості Аркадія Філіпенка.

І зараз у дитячих колективах І. Кириліну вважають дитячим композитором. Це значною мірою вплинуло на її творчу долю. Композитор починає виховувати співаків від самого малку до свідомого віку. Репертуаром узростанні майбутніх артистів стають її пісні. Серед більш-менш

відомих тепер співаків, що починали працювати з Іриною Кириліною з 4-8 років, – Едуард Романюта, Ельзара Баталова (нині – заслужена артистка України), Христина Гриньох (ведуча, поряд з Е. Романютою, відомої дитячої передачі під керівництвом М. Поплавського «Крок до зірок»), молодша група дитячого хору «Щедрик», ансамбль «Співаночка» та багато інших.

Пісні Кириліної до нинішнього дня залишаються актуальними і за музикою, і за змістом. Тому вже більше трьох поколінь в Україні виховується на цьому репертуарі. Безперечно, що сучасна музична і поетична мова цих творів захопить і майбутні покоління юних музикантів.

Отже, на період 1980-х рр. І.Я. Кириліна – популярна композиторка в Україні, та й за її межами теж є багато прихильників творчості талановитого композитора-пісняка. Її твори продовжують виконувати у Балтії, у Молдові і в дальньому зарубіжжі. Її запрошують на авторські концерти в різні міста України. І.Я. Кириліна – учасник багатьох теле- і радіопередач, її дуже любить преса. Свідченням цього є деякі відгуки про композитора в пресі того часу. «Зберегти в собі здатність жити першовідчуттями дитинства, це означає зберегти в собі художника, першовідкривача. І. Кириліна не просто родом з дитинства, вона і зараз пов'язана з ним живильною ниточкою натхнення» [18].

«Музична творчість І. Кириліної дає простір для роздумів, уявлень, асоціацій, відчуттів. Для самої авторки музика – ніщо інше, як дружня розмова з людьми. Творчий діалог про все, що хвилює творця, про мир і життя на землі, про суще і грядуще нашого родоводу, людські радощі і смуток» [20].

«У І. Кириліної немає написаних і не виконаних творів. Думаю, це особливо важливо для молодого митця, якому дорогу в завтра торує сьогоднішня симпатія публіки.

Ірина пише легко і багато. Це той щасливий випадок, коли ноти встигають за думками, а передумане й особисто пережите виповнює кожну партитуру. За спиною у неї – надійний друг і вчитель: стареньке піаніно, що вміє вислухати і мудро порадити. На підвіконні “провітрюються” нові вірші. На столі – стос розтиражованих пісень...» [19].

Це все – думки журналістів, а заодно слухачів музики Ірини Кириліної та також її прихильників, адже мало хто відзивався б з такою симпатією про незнайому до інтерв'ю людину. У той час тільки лінивий журналіст не написав жодної статті про Ірину Кириліну. Кожного тижня в будь-якому авторитетному виданні висвітлювалися риси таланту молодого композитора. А тоді ще не було такої кількості газет і журналів, як зараз. Усе це дало можливість стати в один ряд за рівнем популярності з відомими на той час піснярами, такими як Олександр Білаш, Олександр Злотник, Вадим Ільїн, Ігор Поклад.

Висновки. Творчість композитора Ірини Кириліної являє собою яскравий зразок української пісенної культури кінця ХХ – початку ХХІ ст. Саме в цей період відбулось творче становлення та формування талановитого митця – автора понад тисячі пісень, творів симфонічної музики, опер, камерних кантат, дитячих опер, мюзиклів, творів для різних інструментів, романсів, хорових та вокальних циклів, музики до театральних вистав та кінофільмів.

У результаті дослідження нами зроблено узагальнення розрізнених інформаційних джерел, присвячених творчості І.Я. Кириліної, а також проаналізовано етапи творчого становлення композитора, її шлях до пісні.

За часів навчання І. Кириліна намагалася долучитися до багатьох різновидів виконавської діяльності. З роками потяг до нового, незнаного раніше, пошук нових шляхів у

творчості тільки посилилися. Це виражено в широкому жанровому спектрі творів І. Я. Кириліної від інструментальної мініатюри до симфонії в академічних жанрах, від пісні до мюзиклу, оперети – в естраді. І в кожній жанровій сфері вона досягла художніх висот.

Втім, формування І. Я. Кириліної як композитора пісенного жанру відбувалось у річищі провідних тенденцій розвитку пісенного жанру в українській культурі 1970-1980-х рр. Серед його магістральних напрямів можна виділити такі, як стилістична й жанрова розмаїтість, тісний зв'язок із традиціями, плідне художнє новаторство, широке зближення і взаємозбагачення елементів міської та селянської пісенності, що відбиває закономірність їх історичного розвитку, органічне включення народної інтонації в русло масової та естрадної пісні.

Варто підкреслити, що в усіх жанрах, в яких працює І. Я. Кириліна, на перше місце виходить мелодійне начало. Навіть у творах, де використовуються різні техніки початку ХХ ст., композитор не уникає мелодизму.

Крім того, І. Я. Кириліна звертається до народних мелодичних витоків. Значна частина її пісень написана під впливом українського фольклору. Деякі пісні інколи важко відрізнити від народних українських. Велика кількість пісень є синтезом музики культур світу і поєднує східні мотиви, інтонації західноєвропейської музики, сполученої з вітчизняним мелосом. Багато композитор створює пісень – романсів, балад, пісень із танцювальною ритмікою. При цьому кожна з них неповторна за мелодикою, стилістикою, ладово-гармонічною основою, жанром. У багатьох із них вгадується колишній інтерес композитора до джазової музики: синкопічна ритміка, насичена складна септакордова гармонія, елементи імпровізаційності, варіативного розвитку мелодії.

Велику роль у творчості Ірини Кириліної відіграє

поезія, яка невід’ємно пов’язана з розвитком інших виражальних засобів та набуває значення як смислового, так і формотворчого та фонічного факторів. Саме поетичним текстам композитор приділяє серйозну увагу й прискіпливо обирає серед них ті, що найточніше можуть передати власне світосприйняття. Тонке відчуття поезії класиків і сучасників призвело до власних поетичних спроб. Пісні з циклу, що досліджується в роботі, написані на власні вірші.

Список використаної літератури:

1. Грачова О. Українське естрадне виконавство другої половини ХХ століття (тенденції розвитку). Вісник КНУКіМ. 2011. Вип. 4 (25). Сс. 17-23.
2. Дитиняк М. Українські композитори: бібліографічний довідник. Едмонтон: Канадський інститут українських студій, 1986. 160 с.
3. Золотий фонд української естради. Сайт про найкращих співаків, композиторів і поетів-піснярів 50-х–90-х років. URL: <http://www.uaestrada.org/>.
4. Кириліна І. Вибрані твори: нотна збірка. Корсунь-Шевченківський: В. М. Гавришенко, 2015. 272 с.
5. Кириліна І. Хто запалить «зірку»?.. Культура і життя. 1987. Сс. 7-9.
6. Кириліна Ірина Яківна. Українська музична енциклопедія. Т. 2: [Е – К] / гол. редкол. Г. Скрипник. Київ: Видавництво Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України, 2008. Сс. 399-400.
7. Кияновська Л. Українська музична культура. Тернопіль: СМП «Астон», 2000. 184 с.
8. Козаченко І. Музика – мій хліб. Говорить і показує Україна. 1998.
9. Козаченко І. Сім-сім відкриває таланти. Говорить і показує Україна, 1999.

10. Кошиць О. Про українську пісню й музику. Київ: Музична Україна, 1993. 48 с.
11. Конькова Г. Спрага музики: паралелі і час спогадів. Київ: Комбі-ЛТД, 2002. 160 с.
12. Конькова Г. Стати майстринею. Культура і життя, 1988.
13. Литвинова О. Кириліна Ірина Яківна. Енциклопедія сучасної України.
URL: <http://surl.li/iziycs>.
14. Маслій М. «У мене багато пісень ще чекають свого часу...». Минуло 40 днів відходу у Вічність Ірини Кириліної. Газета «День», 2017. URL: <http://surl.li/yhbjnc>.
15. Мартинова М. Ліризм пісенної творчості Ірини Кириліної (на прикладі пісні «Лелеча доля»). Культурологічні трансформації ХХІ ст.: від теорії до практики : збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, Миколаїв: ВП «МФ КНУКіМ», 2021. Сс. 127-130.
16. Мистецтво України: Бібліографічний довідник. Київ: Укр. енциклопедія, 1977. 697 с.
17. Муха А. Кириліна Ірина Яківна. Композитори України та української діаспори : довідник. Київ: Музична Україна, 2004. Сс. 132-133.
18. Редько О. Жага роботи. Культура і життя. 1986. Сс. 8-9.
19. Рудяченко О. Ритми Ірини Кириліної. Молода гвардія. 1986. С. 5.
20. Сингаївський М. Озватись голосом Дніпра. Вечірній Київ. 1983.
21. Шурова Н. Музика – її життя. Молодь України. 1986. Сс. 12-13.

Natalia Mykolayivna YEFIMENKO,
Kyiv Municipal Academy of Circus and Performing Arts,
Kyiv, Ukraine,
e-mail: n.efimenko@kmaecm.edu.ua,
ORCID: 0009-0005-1282-6293

Svitlana Valeriivna ZARYA,
PhD in Arts, Associate Professor,
Kyiv Municipal Academy of Circus and Performing Arts,
Kyiv, Ukraine
e-mail: s.zarya@kmaecm.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-8047-7068

SONG WORK OF IRYNA KYRILYNA

Abstract. The article examines the song work of the composer Iryna Kyrylina, its artistic and artistic significance of the composer's little-known songs. The scientific novelty of the work lies in the fact that, for the first time, an attempt has been made to summarize and analyze the song output of I.Ya. Kirilina. Despite the fact that the research of modern Ukrainian musical art, in particular – pop art, has significantly revived in recent decades, there is still a lack of scientific works dedicated to outstanding composers-songwriters whose mature work falls on the 1980^s-2010^s. Despite the fact that the genre palette of I.Ya. Kirilina's creative work is extremely multifaceted, attempts to scientifically generalize and analyze the work of the artist have not yet taken place. The compositional style of I.Ya. Kirilina took place during a difficult and ambiguous period in the development of our country. However, at the same time, it was a very bright period in the development of Ukrainian music – both academic and popular. Real singing practice of the 70s and 90^s of the 20th century is a complex polyphony of various stylistic solutions and artistic principles. The embodiment of the

most important problems, stylistic and genre diversity, a close connection with traditions and fruitful artistic innovation, a wide convergence and mutual enrichment of the elements of urban and peasant song, which reflects the regularity of their historical development, the organic inclusion of folk intonation in the direction of mass and pop song – these are features that determined the character of the figurative content, means of musical expressiveness, that outlined the leading trends in the development of the song genre in the Ukrainian musical culture of the end of the 20th century. Characteristic features that appeared during the formation of the song genre in the Ukrainian musical culture of the 70^s and 90s of the 20th century, such as the strengthening of the lyrical stream, monologicity, the strengthening of the role of the verbal text in the song, the synthesis of folk song material with the principles of modern form creation and jazz improvisation, – manifested themselves in the work of the composer-songwriter Iryna Kirilina, whose work is considered in the article. The results of the research can be used in educational activities, including in courses on the history of Ukrainian music and the history of modern pop and vocal music in art schools and higher art educational institutions.

Key words: composer, song, Ukrainian song creativity, song work.

References:

1. Grachova, O. (2011). Ukrayins'ke estradne vykonavstvo druhoji polovyny KHKH stolittya (tendentsiyi rozvytku) [Ukrainian pop performance of the second half of the 20th century (development trends)]. *Visnyk KNUKiM*. 4 (25), 17-23 [in Ukrainian].
2. Dytynyak, M. (1986). *Ukrayins'ki kompozytory: bibliografichnyy dovidnyk* [Ukrainian composers: bibliographical guide]. Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies [in Ukrainian].

3. Zoloty fond ukrayins'koyi estrady. Sayt pro naykrashchyykh spivakiv, kompozytoriv i poetiv-pisnyariv 50-kh–90-kh rokiv [The Golden Fund of Ukrainian pop music]. Available at: <http://www.uaestrada.org/> [in Ukrainian].
4. Kyrylina, I. (2015). Vybrani tvory: notna zbirka [Selected works: sheet music]. Korsun-Shevchenkivskyyi: V.M. Havryshenko, 272 [in Ukrainian].
5. Kyrylina, I. (1987). Khto zapalyt' "zirku"? [Who will light the "star"?] Kultura I zhyttya, 7-9, [in Ukrainian].
6. Kyrylina Iryna Yakivna (2008). [Kyrylina Iryna Yakivna]. Ukrayins'ka muzychna entsyklopediya. 2: [E – K]. Kyiv: Kyyiv: Vydavnytstvo Instytutu mystetstvoznavstva, fol'klorystyky ta etnologiyi NAN Ukrayiny, 399-400 [in Ukrainian].
7. Kyyanovska, L. (2000). Ukrayins'ka muzychna kul'tura [Ukrainian musical culture]. Ternopil: SMP "Aston", 184 [in Ukrainian].
8. Kozachenko, I. (1998). Muzyka – miy khlib. Hovoryt' i pokazuye Ukrayina [Music is my bread. Ukraine speaks and shows] [in Ukrainian].
9. Kozachenko, I. (1998). Sim-sim vidkryvaye talanty [Sim-sim reveals talents]. Hovoryt' i pokazuye Ukrayina [in Ukrainian].
10. Koshyts, O. (1993). Pro ukrayins'ku pisnyu y muzyku [About Ukrainian song and music]. Kyiv: Muzychna Ukrayina [in Ukrainian].
11. Konkova, G. (2002). Spraha muzyky: paraleli i chas spohadiv [The thirst for music: parallels and the time of memories]. Kyiv: Combi-LTD [in Ukrainian].
12. Konkova, G. (1988). Staty maystryneyu [Become a craftswoman]. Kultura I zhyttya [in Ukrainian].
13. Litvinova, O. Kirilina Iryna Yakivna [Kirilina Iryna Yakivna]. Encyklopediya suchasnoyi Ukrayiny. Available at: <http://surl.li/iziycc> [in Ukrainian].
14. Masliy, M. "U mene bahato pisen' shche chekayut' svoho

- chasu...”. Mynulo 40 dniv vidkhodu u Vichnist' Iryny Kyrylinoyi [“I have many songs waiting for their time...”. 40 days have passed since Irina Kirilina's departure to Eternity]. Hazeta “Den”. Availabl at: <http://surl.li/yhbjnc> [in Ukrainian].
15. Martunova, M. (2021). Liryzm pisennoyi tvorchosti Iryny Kyrylinoyi (na prykladi pisni “Lelecha dolya”). Kul'turolohichni transformatsiyi KHKHI st.: vid teorii do praktyky : zbirnyk tez dopovidey Vseukrayins'koyi naukovopraktychnoyi konferentsiyi zdobuvachiv vyshchoyi osvity i molodykh uchenykh, Mykolayiv: VP “MF KNUKiM”, 127-130 [in Ukrainian].
16. Mystetstvo Ukrayiny: Bibliohrafichnyy dovidnyk. Kyiv: Ukr. entsyklopediya [Art of Ukraine: Bibliographic guide]. Kyiv: Ukr. encyklopediya [in Ukrainian].
17. Mukha, A. (2004). Kyrylina Iryna Yakivna. Kompozytory Ukrayiny ta ukrayins'koyi diaspory: dovidnyk [Kirilina Iryna Yakivna. Composers of Ukraine and the Ukrainian diaspora: a guide]. Kyiv: Muzychna Ukrayina, 132-133 [in Ukrainian].
18. Redko, O. (1986). Zhaha roboty [Thirst for work]. Kultura i zhyttya, 8-9 [in Ukrainian].
19. Rudyachenko, O. (1986). Rytmy Iryny Kyrylinoyi [Rhythms of Iryna Kirilina]. Moloda hvardiya. 5 [in Ukrainian].
20. Sungaivskiy, M. (1983). Ozvatys' holosom Dnipra [Get in touch with the voice of the Dnipro]. Vechirniy Kyiv [in Ukrainian].
21. Shurova, N. (1986). Muzyka – yiyi zhyttya [Music is her life]. Molod' Ukrayiny. 12-13 [in Ukrainian].